

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: *Gergely István*

Cím: *Petrovics Elek*

Forrás:

Nemzeti Újság

Bn

1924. 4. 17.

Osztályozás

Tárgy

92

Hely

Petrovics Elek

Idő

"1924"

Személy

Petrovics Elek

Keresem az összefoglaló szót, amellyel *Petrovics Elek* egyéniségét jellemezhetném és töprengések után elégedetlenül állapodom meg abban a meghatározásban, amely szerint *ő a magyar állam művészi lelkiismerete*. Állása is, jó maga is idegen a tömegek fantáziájától. Mit is mondhat az embereknek ez a szó: muzeumi igazgató, pláne a Szépművészeti Múzeum igazgatója, amikor a művészet megértésétől, a művészet jelentőségének felismerésétől annyira távol áll a sokaság. Senkit se téveszsen meg, hogy sokat fecsegnek a művészetről, mert még ma is igaz Goncourt mondása:

— Valjon ki hallja a legnagyobb ostobaságokat? A festmények a muzeumokban...

Hanem azért a *Szépművészeti Múzeum* — ha nem is látunk naponta zarándokmenetet a klasszikus oszlopsor felé — legnagyobb művészi kincsé a magyarságnak, olyan értéke, amely a művelt Nyugat államai mellé koordinálja. És ez intézmény élén — immáron tizestendeje — olyan férfi áll, aki hivatásának rendes határain túlmenekedve, egyéniségével új tartalmat adott e tudományos bürokrata méltóságnak.

De *Petrovics Elek* személye sem olyan kelendő a nagy nyilvánosság előtt, mint például valami harmadosztályú operettsegédének-nője, a magyar kulturának minden bajnoka és közlegénye azonban áhitattal tekint erre a szelid, hallgatag, mélységesen kékszemű férfura, aki nesztelenül garapítja a magyar szépség birodalmát. Szerzetes kámsza nélkül, a művészetnek azzal a hívő megértésével, amely a középkori barátok lelkében ikertest-

véré volt a vallásosságának, a szakadatlan munka panasztalan szívósságával, a működési területek fordulatossá gazdagságával.

Valjon mit felelnék egy avatatlan embernek arra a kérdésére, hogy micsoda is, kicsoda is *Petrovics Elek*? Sokfelét mondhatnék, többek között: hogy tudós, műértő, adminisztrátor, felfedező, író, de mindenekelőtt mégis csak azt kellene felelnem:

— *Ez a férfi festő ecset nélkül, szobrász márvány nélkül, építész vonalzó nélkül és mecénás arany nélkül.*

Tudnillik: hiszem és vallom, hogy *Petrovics Elek*ben az alkotó művész és a műpártoló fejedelem kettőssége veszett el. Ez az utolsó titka e különös egyéniségnek, amely rányomta bélyegét korunk művészi fejlődésére, anélkül, hogy hangos szóval vagy a tett propagandájával erőszakoskodott volna. Tisztán azzal, hogy van, hogy létezik, hogy hatást gyakorol, — a művészet szeretetére hangol és bőkezűségre kényszerít lelkes milliómosokat, akik nem is sejtik, hogy rajtuk keresztül tulajdonképpen egy ellenállhatatlanul tiszta egyéniség a mecénás.

De hatása más területekre is kiterjed. Működésének tizestendeje nem esik a közönséges időszámítás alá, mert a háború, az összeomlás, a bolsevizmus és az idegen megszállás a rendes nap huszonnégy órájából a szenvedés huszonnégy estendejét nyújtotta ki. Teljesen elzárva a világtól, megszűnt a művészi eszmecsere, az új anyag megismerése, a műtárgyak forgalma. És mégis! *Petrovics Elek* beváltotta programját, amely szerint részben pótolni kell hiányzó művészi irányzatokat, a meglévőket pedig a legkitünőbb munkákkal kifejezésre juttatni. Ennek keretében külön oldotta

meg a nagy feladatot, amelyet a magyar művészetnek bemutatása a maga történelmi egyetemességében rótt reá. És hogy mindez sikerült — most, amikor állami nyomorúságunk tisztán magánosok nagylelkűségére bizza a művészet pártolását, e csöndes férfiú szuggesztív erejének köszönhető.

És amint másokon keresztül mecénáskodik, éppen úgy fest, szobrászkodik, épít — másokon keresztül. Beszédében, akárcsak írásaiban is mestere a tárgyias tömörségnek, páthos és frázis nélkül — és így mestere akaratlanul a dolgozó művészek irányításának is. Egy-egy megjegyzése, figyelmeztetése távlatokat nyit művészi törekvések előtt és noha nem pártimber, még kevésbé pártoskodó harcos, szíve a dolog természete szerint az új formákat keresők felé huzza. Mindenki szereti. Mindenki becsüli. Itt bent az országban s odakinn a külföldön.

Igy lett belőle tekintély! A nemzetközi művásárlás destrukciójának klasszikus korában, amikor a legszemérmetlenebb szédelés folyik az emberi szellem legszebb alkotásai körül és lókupecszerü üzlettelé vált az esztétika, *Petrovics Elek* szüzi fehérségben őrizte meg nevét és soha, de sohasem adott táplálékot a rágalomnak. Fehér aszkétája a magyar kulturának, mocsoktalan szandállal halad át korunk piszkos piacán.

És nem tudok róla szebbet mondani, mint amit *ő* mondott — élote vallomásaképpen — önmagáról, amikor a tizedik munkaszüneti határhely mellett baráti kéz a szeretet és hódolat serlegével köszöntötte fel.

— *Éltem tizestendőt. A többit álmodtam.*

Gergely István.